

Proa

Martí
Domínguez
La sega

MARTÍ DOMÍNGUEZ

LA SEGA

Proa

Proa
A Tot Vent

Primera edició: octubre del 2015

© 2015, Martí Domínguez

Fotografia de la coberta: © David Seymour
(CHIM) Estate/Magnum Photos/Contacto

Drets exclusius d'aquesta edició:
Raval Edicions SLU, Proa
Diagonal, 662-664
08034 Barcelona
www.proa.cat

ISBN: 978-84-7588-581-0
Dipòsit Legal: B. 23.124-2015
Composició: Víctor Igual, SL
Impressió: Limpergraf

Queda rigorosament prohibida sense autorització escrita de l'editor qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra, que serà sotmesa a les sancions establertes per la llei. Podeu adreçar-vos a Cedro (Centro Español de Derechos Reprográficos, www.cedro.org) si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra (www.conlicencia.com; 91 702 19 70 / 93 272 04 47).
Tots els drets reservats.

Índex

1. La sembra	11
2. La sega	109
3. La batuda	241

I

El cinquè dia de sega, el capità Maximino Mata va aparèixer al mas, seguit pels seus homes. Al grup s'hi havia afegit un nou guàrdia civil, molt jove, de nom Julián Torregrossa. També anava amb ells Ferroviari, vestit com un més, amb l'hule del tricorni molt brillant. S'entaularen de seguida, i s'acabaren tot el perol i uns colomins farcits que ma mare havia preparat per a celebrar la collita del blat. Ferroviari no va creuar ni una sola paraula amb la meua germana Teresa, jo diria que ni es varen mirar. Per un moment vaig pensar que estava tan penedit del seu comportament, de la seua traïdoria, que no s'atrevia a enfrontar-se amb ella. El silenci era dens, tan sols alterat per les ocurrències d'Alejandro, un dels civils de primera: la presència de la meua germana li esperonava la llengua i estava loquaç i animat com mai. El sometent Pelut havia anat al seu mas a dinar, perquè feia un parell de dies que no parava per casa. Però abans de marxar li havia dit a ma mare:

—Bela, la seua filla està més pita que mai!

Recorde allò que li vaig proposar! La meua oferta segueix en peu. I ara encara més!

Ma mare fins aquell moment no va capir com es podia complicar tot amb l'arribada dels nous vinguts. Quan els havia vist arribar pel camí del mas tan sols havia dit, en veu baixa, per a ella, «Mecàgon déna, els civils!», i de seguida s'havia ficat en la cuina. Però la mirada de Pelut cobejava moltes coses, i Ferroviari era present quan li va dir allò i altres comentaris que no vaig sentir bé. Els ànims estaven molt encesos, es notava en l'ambient la tensió que desperta la desesperació i el desig amorós. Els ulls de cristall de Pelut semblaven encara més transparents, i el gest de Ferroviari era esquerp i contingut, denotava una calma tensa.

Els ànims es varen tranquil·litzar durant el dinar, sobretot a causa d'una discussió inesperada, que va mig desviar l'atenció de la meua germana. Es va produir quan el nou guàrdia li va preguntar al capità si havia estat servint a Àfrica.

—Durant cinc anys, Torregrossa! —va contestar aquest, en un castellà amb un fort accent extremeny—. Portava un esquadró amb seu a Tetuan. En ma vida he caminat tant, ni he passat tant de cansament, ni tanta set...

Es va fer un silenci, i Torregrossa el va mirar una mica decebut. Alejandro va riure.

—Torregrossa potser esperava una escena matant moros!

El jove guàrdia va enrogir fins al moll de l'os. Tenia una cara redona, amb el cabell molt dens, sobre el qual intentava fixar inútilment una ratlla. Alejandro va continuar, dirigint-se ara a la meua germana Teresa, que trafegava d'ací cap allà.

—Amb el Gloriós Alçament Nacional, a Torregrossa se li canviaren les aficions, i va canviar els sants per les armes, i va entrar en la Guàrdia Civil...

Alejandro va continuar, fitant Torregrossa:

—Matar rojos ha de ser encara millor que matar moros!

Amb una mala mirada el capità el va fer callar. Va traure el paquet de tabac i es va encendre una cigarreta. Va aspirar profundament i va llançar el fum cap al sostre. Va mirar fixament Torregrossa, abans de continuar.

—En el meu esquadró hi havia un home que havia sobreviscut al desastre d'Annual. El sergent Almagro. Sap què hi va passar, Torregrossa? La matança d'Annual?

Torregrossa va assentir amb el cap. El guàrdia Alejandro menjava prunes roges, i duia els dits sanguinolents, com acompanyant aquella crua descripció africana. L'altre guàrdia de primera, anomenat Blas, es va netejar els bigots amb el dors

de la mà. Ferroviari no participava de cap manera en la conversa, es mantenia en un segon pla, mut, desenfocat, com volent evitar la seua presència. Malgrat la vestimenta militar, no era un d'ells: era un guerriller que s'havia passat de bàndol per a salvar la pell, i callava, callava tant com podia, per por de comprometre's o dir alguna cosa inconvenient que recordara el seu passat. Tot i això, el capità va continuar, amb vehemència.

—El que va passar és un resum de la desorganització, de la corrupció, de la manca de disciplina, de tota la merda que hi havia en l'exèrcit espanyol. I Annual fou un punt i a part en la guerra. Tots acusaven Alfons XIII de la catàstrofe d'Àfrica, i la seua partida fou molt celebrada. Un error d'enfocament, Torregrossa! La República no va canviar res, i per això jo vaig abandonar l'exèrcit ple de fàstic i em vaig incorporar a la Guàrdia Civil. Per a fugir d'aquell maleït infern. Però aquell infern va vindre a Espanya al cap de pocs mesos, i em va agafar de ple a Galícia... De vegades pense que si no haguera estat per Àfrica, ara no seríem ací, tancats en aquest mas, amb aquesta calor, perseguint no se sap molt bé què! Hem passat de perseguir moros, a perseguir rojos! I de perseguir rojos a perseguir masovers!

Aquelles paraules varen sorprendre els dos guàrdies de primera, però varen callar. Fou l'ú-

nica vegada que li vaig escoltar al capità Mata expressar una inquietud així. Potser pensava que si no haguera abandonat l'exèrcit podria haver ascendit més fàcilment durant la guerra. Potser estava desencisat amb el seu treball, amb les ordres rebudes, amb tot el que havia passat. El capità havia conduït durant la guerra, com a tinent, la repressió a la Corunya, i ara ho feia com a capità a les nostres terres; però la seua autèntica vocació era militar. Era com si haguera errat la carrera i com si el fet d'estar allí, al nostre mas, entre aquelles muntanyes, tan sols s'explicara per a recuperar el temps perdut al més ràpidament possible. Això mateix deia el tio Miquelo: que havia vingut a perseguir guerrillers per a ascendir, i que com més en detinguera o matara més aviat ho aconseguiria. Que el capità tenia pressa i això explicava que s'implicara tant, que estiguera tan present en les detencions, que participara tan activament i s'embrutara d'aquella mala manera. Que com més s'embrutara, més ascendiria i més aviat aconseguiria ser condecorat i trobar un destí millor. Que les morts es recompensaven i que el capità en necessitava matar molts i al més ràpidament possible per a trobar un bon lloc per a ell i la seua família. Vaig pensar que potser si s'haguera quedat a Àfrica, si haguera seguit Franco, ja seria coronel o fins i

tot general, i potser mon pare seguiria viu i amb nosaltres.

Durant el dinar, Ferroviari no va mirar la meua germana ni una sola vegada. Però la conversa entre tots dos era inevitable, i es va produir a primera hora de la vesprada, en la tanyada del mas, on teníem part dels estris del camp, els arreus del matxo i la taula de fuster del pare. Blas, Alejandro i el nou guàrdia jugaven al guinyot, i el capità feia la migdiada, digerint aquell dinarot de perol i colomins farcits. Les cigales cantaven amb estridència: l'estiu queia a pler, més calorós i eixut del normal, tan sec i bascós que recorde que la cisterna estava molt baixa, a punt de quedar-se sense aigua. Els pins havien llançat molta fulla, i el terra estava entapissat de xusca color canella, que cruixia quan caminaves per damunt, i que alliberava una olor densa de resina.

Vaig escoltar la discussió ja encetada, quan segurament feia una estona que estaven embrancats en la disputa. Ferroviari semblava desesperat, a la defensiva:

—No, Teresa, això no ho puc fer...

—No ho pots fer, però sí que vols que em fuge amb tu, desgraciat!

—Sí! Anem-nos-en junts! Ara mateix!

—Però jo ja no et vull...

—Per què no?

—De veres t'ho haig de dir? Perquè ens has traït...

—Però tot ho he fet per a protegir-vos! Tot ho he fet per amor!

—No digues això! Ho has fet per a salvar la pell!

—Sí, però també per a salvar la vostra pell! No hauria pogut suportar més l'interrogatori... Us hauria delatat! Com a poc us haurien tancat a la presó. A ta mare potser l'haurien mort, l'haurien penjat a la pallissa i haurien dit que es tractava d'un suïcidi... Ha passat a molts masos, Teresa. I al tio Miquelo se l'haurien endut, i pel camí l'haurien afusellat per l'esquena! Com a ton pare...

—I què penses? Que quan no queden guerrillers et deixaran marxar? Així, tan fàcil!

—M'han donat la seua paraula...

—Qui t'ha donat la seua paraula? El capità? El mateix que va torturar i va matar mon pare?

Ferroviani va quequejar. Ara Teresa va canviar el to de veu, més llastimós, com qui parla amb un enze:

—Samuel, no t'adones que tens els dies comptats? Que quan ja no et queden guerrillers ni masovers per delatar serà a tu a qui passejaran? No veus que estàs perdut? I vols que planifiqui la

meua vida amb un condemnat que, a més a més, és un traïdor?

—Tot ho he fet per tu, Teresa... Marxarem a França i refarem les nostres vides! M'agrades molt, Teresa, més que abans...

I canviant d'un to planyívol a un de més dolç i amb picardia, va afegir, ho recorde bé:

—... i abans m'agradaves més que el pa fregit!

Teresa va contestar amb un riure sarcàstic. Allò del pa fregit l'havia tret de polleguera.

—Sí, anem a França! Segur que els teus antics companys t'estan esperant amb els braços oberts! Sobretot Matalàs... El recordes? Potser torne algun dia per a arrancar-te la pell per caragirat!

Ferrovieri es lamentava amargament.

—Tot ho he fet per tu! —va insistir.

—Mentida! A més de traïdor eres un mentider!

—Sí, per tu... Tot ho he fet per tu!

La meua germana va dir, amb la veu plena de calma i ràbia:

—Idiota! Abans em casaria amb Pelut que amb tu! Mira el que et dic: abans li donaria fills a un feixista malparit com ell que a un porc com tu! L'única cosa que mai podré perdonar-te és el que has fet! Trair-nos d'aquesta manera!

Ferrovieri es va acostar cap a Teresa, i li va passar la mà pels cabells.

—Deixa'm!

—Tens un trosset de palla als cabells... —es va excusar.

Teresa va eixir corrent i Ferroviari va tornar a poc a poc al mas. A dins, Alejandro, Blas i el nouvingut Torregrossa seguien jugant al guinyot. Alejandro llançava les cartes amb energia, com si li causaren fàstic. Blas i Julián seguien el joc, el primer amb un cert desmenjament, el segon totalment concentrat. El capità descansava, seguia en la migdiada, en una becadeta ràpida. Ferroviari va agafar el fusell «naranjero» i es va posar a netejar-lo. Va prémer el disparador i la palanca de darrere del pontet, va girar tot el mecanisme de dreta a esquerra i va desmuntar l'arma. A fora les cigales seguien amb el seu cant monocord, que acompanyava un ressol intens, ganivetades de sol i ombra. Un borinot ros havia entrat pel balcó, obert de bat a bat, potser buscant la frescor de l'estança, i ara no aconseguia retrobar l'eixida i es colpejava una vegada i una altra contra els cabirons del sostre. Ferroviari suava, i rumiava tot el que li acabava de dir Teresa: que si estava condemnat, que si era un traïdor, que si abans es casaria amb Pelut, que si un bon dia se les veuria amb Matalàs, per caragirat... Tornar a veure Te-

resa l'havia trastornat, perquè aquella ja no era la Teresa pastoreta que havia conegut, aquella era una dona feta, d'una bellesa tibant, i que havia estat seua, però que ara el rebutjava com a un empestat.

Netejava el «naranjero» sense prestar atenció, instintivament, enviscat pel rum-rum d'aquells pensaments. De sobte se la va imaginar casada amb Pelut, amb aquell feixista, i la sang li va bullir. La va veure amb fills, donant el pit als rebrots del sometent, d'aquell grandíssim malparit. Alejandro el va mirar, però no va fer cas: si haguera estat Blas potser s'hauria adonat que alguna cosa no rutllava bé. Però Blas li donava l'esquena, tirava les cartes aliè del tot al que estava passant, amb un aire despreocupat. No era bon jugador de cartes, si jugava era per fer rogle amb els companys, per a passar una mica l'estona, per a no desentonar. La seua vida era així, sense cap convicció de res, seguia el corrent i prou. A dins del mas s'estava bé, però a fora la xafogor era intensa. El sol recremava els rostolls dels camps acabats de segar. I tot semblava com aturat, com si el temps passara més lentament, com si la vida haguera caigut en un estat latent. Ferroviari va introduir el carregador del fusell, que portava trenta-sis bales. Va llevar el pestell de seguretat, i en un moviment ràpid, com quan l'escurçó llança la cabotada, es

va posar la culata al muscle, va prémer el gallet i va disparar una llarga ràfega que va recórrer l'estança. Va encertar Alejandro en el cap, Blas en l'esquena i Torregrossa en el pit. El capità es va incorporar sobresaltat, però no va tindre temps de traure la pistola: Ferroviari va disparar una nova ràfega, que li va travessar el ventre. Quan l'anava a rematar, es va llançar pel balcó obert.